

PROGRAM

STRUČNIH ISPITA ZA STICANJE DOZVOLE ZA POSLOVE BROKERA I POSLOVE INVESTICIJSKOG SAVJETNIKA/MENADŽERA U PROMETU VRIJEDNOSNIM PAPIRIMA

I. SADRŽAJ PROGRAMA

1. Program stručnog ispita za sticanje dozvole za brokera sastoji se iz sljedećih predmeta:
 - Predmet 1: Finansijska tržišta i instrumenti
 - Predmet 2: Tržište kapitala u Bosni i Hercegovini
 - Predmet 3: Osnove finansijske analize
2. Program stručnog ispita za sticanje dozvole za investicijskog savjetnika/menadžera sastoji se iz sljedećih predmeta:
 - Predmet 1: Finansijska tržišta i instrumenti
 - Predmet 2: Tržište kapitala u Bosni i Hercegovini
 - Predmet 3: Osnove finansijske analize
 - Predmet 4: Ocjena isplativosti investicije
 - Predmet 5: Strategije investiranja i upravljanje portfolijem vrijednosnih papira
 - Predmet 6: Korporativno upravljanje i finansije
3. Program stručnog ispita za sticanje dozvole za investicijskog savjetnika/menadžera za osobe koje imaju položen stručni ispit za brokera se sastoji iz predmeta 4., 5. i 6. Programa stručnog ispita za sticanje dozvole za investicijskog savjetnika/menadžera
4. Tematske cjeline programa po pojedinim predmetima su sljedeće:
 - Predmet 1: Finansijska tržišta i instrumenti
 - Pojam, vrste i značaj finansijskih tržišta
 - Privredno okruženje finansijskih tržišta
 - Struktura finansijskih tržišta
 - Tržište novca
 - Devizno tržište
 - Tržište kapitala
 - Emitenti i investitori na finansijskim tržištima
 - Funkcionisanje tržišta kapitala
 - Emisija i preuzimanje emisije vrijednosnih papira
 - Trgovanje na sekundarnom tržištu
 - Profesionalni učesnici na finansijskim tržištima
 - Banke, štedionice i kreditne zadruge
 - Kolektivne investicione šeme (fondovi)
 - Osiguravajuća društva i penzioni fondovi
 - Profesionalni posrednici
 - Rejting agencije i distributeri podataka
 - Regulacija finansijskih tržišta
 - Međunarodni finansijski sistem
 - Finansijski instrumenti
 - Instrumenti tržišta novca
 - Trezorski zapisi
 - Sporazumi o ponovnoj kupovini (REPO)

- Prenosivi depozitni certifikati
- Bankovni akcepti
- Kratkoročni dužnički vrijednosni papiri
- Ponašanje deviznih kurseva u dugom i kratkom roku
- Instrumenti tržišta kapitala
- Dionice (redovne, prioritetne, konvertibilne)
- Obveznice (državne i korporativne, konvertibilne)
- Izvedeni instrumenti tržišta kapitala

- Predmet 2: Tržište kapitala u Bosni i Hercegovini

- Regulatorna struktura tržišta kapitala u Bosni i Hercegovini
- Vrste i osnovne osobine dugoročnih vrijednosnih papira
- Emisija vrijednosnih papira
- Postupak emisije zatvorenom prodajom i javnom ponudom
- Prospekt vrijednosnog papira
- Preuzimanje emisije
- Promet vrijednosnih papira
- Promet na berzi i drugom uređenom javnom tržištu
- Ostali oblici prometa
- Profesionalno posredovanje u prometu vrijednosnih papira
- Organizacija poslovanja profesionalnog posrednika
- "Back office" profesionalnog posrednika
- Odnos sa strankom i poslovna etika
- Promocija vrijednosnih papira, izvještavanje i objavljivanje
- Berza i druga uređena javna tržišta
- Organizacija i korporativna struktura berze
- Članovi berze i berzanski posrednici - članstvo, prava i dužnosti
- Uvrštenje vrijednosnih papira na berzu i drugo uređeno javno tržište
- Vrste naloga
- Prijem i izvršenje naloga
- Funkcionisanje berzanskog sistema trgovanja
- Određivanje kursa i zaključivanje transakcija
- Nedoovoljeno ponašanje članova berze i brokera
- Zloupotrebe na tržištu
- Manipulacije tržištem i cijenama vrijednosnih papira
- Upotreba povlaštenih informacija
- Sprečavanje pranja novca
- Zaštita investitora
- Osnovni poslovi Registra vrijednosnih papira
- Društva za upravljanje fondovima i fondovi
- Osnivanje i pravni status društva za upravljanje fondovima, upravljanje fondom
- Osnivanje, pravni status i funkcionisanje investicijskih fondova
- Struktura portfolija investicijskog fonda
- Objavljivanje i izvještavanje
- Uloga banaka na tržištu kapitala
- Regulacija postupaka preuzimanja kontrole nad dioničkim društvom
- Funkcija i nadležnosti Komisije za vrijednosne papire

- Predmet 3: Osnove finansijske analize

- Vrednovanje vrijednosnih papira
- Dužnički vrijednosni papir
- Vlasnički vrijednosni papiri

- Modeli vrednovanja obveznica
 - Modeli vrednovanja dionica
 - Berzanski izvještaji i indeksi
 - Osnove tehničke analize
 - Tehnike određivanja trenda
 - Konstrukcija dijagrama kretanja cijene
 - Uzroci preokreta
 - Uzroci kontinuiteta
 - Dodatni analitički alati
 - Kreiranje grafikona
- Predmet 4: Ocjena isplativosti investicije
- Osnovi finansijske matematike
 - Kamaćenje i diskontovanje jednostrukih i višestrukih tokova novca
 - Fundamentalna analiza
 - Diskontne metode vrednovanja vrijednosnih papira
 - Analiza novčanog toka
 - Racio analiza finansijskih izvještaja
 - Tehnička analiza vrijednosnih papira
 - Teorijske osnove tehničke analize
 - Konstrukcija grafikona i identifikacija trenda
 - Uzroci preokreta i kontinuiteta trenda
 - Pokretni prosjeci, oscilatori i suprotno mišljenje
 - Osnove upotrebe i vrednovanja derivativnih finansijskih instrumenata
 - Osnove primjene softverskih alata za fundamentalnu i tehničku analizu
- Predmet 5: Strategije investiranja i upravljanje portfolijem vrijednosnih papira
- Pojam i vrste rizika
 - Mjerenje i odnos rizika i prinosa na investiciju
 - Teorija portfolija, prinos i rizik portfolija
 - Efikasna diversifikacija
 - Kreiranje i upravljanje portfolijem obzirom na sadržaj i investicijske ciljeve
 - Pasivne nasuprot aktivnih strategija upravljanja portfolijem
 - Model određivanja cijene kapitala (Capital Asset Pricing Model)
 - Teorija arbitraže
 - Porezni tretman investiranja u vrijednosne papire
- Predmet 6: Korporativno upravljanje i finansije
- Korporativno upravljanje
 - Oblici organizovanja privrednih društava
 - Upravljanje korporacijom i agencijski problem
 - Koncepti vrijednosti kompanije - unutarnja naspram tržišne vrijednosti
 - Promjene korporativne kontrole (spajanja, pripajanja, podjele i preuzimanja)
 - Korporativne finansije
 - Finansijska funkcija korporacije u internom i eksternom okruženju
 - Proces kapitalnog budžetiranja
 - Metode ocjene i rangiranja investicionih projekata
 - Trošak kapitala
 - Struktura kapitala, poslovna i finansijska poluga
 - Politika dividendi

II. LITERATURA ZA STRUČNI ISPIT

1. **Preporučena** literatura za pripremu za polaganje stručnog ispita je sljedeća:

- Predmet 1: Finansijska tržišta i instrumenti

- Orsag, Silvije: " Vrijednosni papiri, investicije i instrumenti ...", Revicon, Sarajevo, 2011. (poglavlja 1, 3, 14, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29);

- Predmet 2: Tržište kapitala u Bosni i Hercegovini:

- Zakon o tržištu vrijednosnih papira ("Službene novine Federacije BiH", br. 85/08, 109/12);
- Zakon o Komisiji za vrijednosne papire ("Službene novine Federacije BiH", br. 39/98, 36/99, 33/04);
- Zakon o Registru vrijednosnih papira ("Službene novine Federacije BiH", br. 39/98, 36/99, 33/04);
- Zakon o investicijskim fondovima ("Službene novine Federacije BiH", br. 85/08);
- Zakon o preuzimanju dioničkih društava ("Službene novine Federacije BiH", broj 7/06);
- Zakon o spriječavanju pranja novca i financiranju terorističkih aktivnosti ("Službeni glasnik BiH", br. 53/09);
- Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH" broj 36/03, 37/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09) - (Glava XXII - Krivična djela protiv privrede, poslovanja i sigurnosti platnog prometa);
- Zakon o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 29/78, 39/85 i 57/89, te "Službeni list RBiH", br. 2/92. i 13/93, koji se primjenjuje kao federalni zakon na osnovu člana IX 5. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 1/94):
 - zaključenje ugovora (čl. 26.- 45.),
 - zastupanje (čl. 84.-96.),
 - vrijednosni papiri (čl. 234.-256.),
 - prodaja (čl. 454.-556.),
 - nalog (čl. 749.-770.),
 - komisija (čl. 771.-789.),
 - posredovanje (čl. 813.-826.);
- Podzakonski akti koje je donijela Komisije, a kojima se regulišu sljedeće oblasti:
 - uslovi za izdavanje dozvola i poslovanje profesionalnih posrednika,
 - uslovi za izdavanje dozvola i obavljanje poslova investicijskog savjetovanja i upravljanja portfolijem
 - uslovi za izdavanje dozvola i poslovanje banaka depozitara i skrbnika
 - funkcionisanje interne kontrole profesionalnih posrednika
 - obavljanje prometa vrijednosnim papirima,
 - kontrola i korištenje povlaštenih informacija u prometu vrijednosnih papira
- Pravila Sarajevske berze-burze (poglavlja 3, 4, 5);

- Predmet 3: Investiranje i osnove finansijske analize:

- Orsag, Silvije: " Vrijednosni papiri, investicije i instrumenti ...", Revicon, Sarajevo, 2011. (poglavlje 15);
- Murphy, John J: "Tehnička analiza finansijskih tržišta", Poslovni dnevnik MASMEDIA, Zagreb, R Hrvatska, 2006. (poglavlja 3, 4, 5, 6, 9);
- Zaimović, Azra, Alibegović Džafer: "Primijenjeni finansijski menadžment", Ekonomski fakultet u Sarajevu, Sarajevo, 2010 (poglavlja 2, 4);

- Predmet 4: Ocjena isplativosti investicije:

- Orsag, Silvije: " Vrijednosni papiri, investicije i instrumenti ...", Revicon, Sarajevo, 2011. (poglavlja 4, 7, 8, 15, 18);
- Murphy, John J: "Tehnička analiza finansijskih tržišta", Poslovni dnevnik MASMEDIA, Zagreb, R Hrvatska, 2006. (poglavlja 1, 3, 4, 5, 6, 9, 10);

- Zaimović, Azra, Alibegović Džafer: "Primjenjeni finansijski menadžment", Ekonomski fakultet u Sarajevu, Sarajevo, 2010 (poglavlja 1, 2, 3, 4, 7);
 - Predmet 5: Strategije investiranja i upravljanje portfolijem vrijednosnih papira:
 - Orsag, Silvije: "Vrijednosni papiri, investicije i instrumenti ...", Revicon, Sarajevo, 2011. (poglavlja 16, 17);
 - Bodie, Zvi, Alex Kane, Alan J. Marcus: "Počela ulaganja", MATE, Zagreb, R Hrvatska, 2006. (poglavlja 6, 7, 8, 9, 19, 20);
 - Zaimović, Azra, Alibegović Džafer: "Primjenjeni finansijski menadžment", Ekonomski fakultet u Sarajevu, Sarajevo, 2010 (poglavlje 5);
 - Predmet 6: Korporativno upravljanje i finansije:
 - Zakon o privrednim društvima ("Službene novine Federacije BiH", br. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08, 88/08, 7/09, 63/10);
 - Orsag, Silvije: "Vrijednosni papiri", Revicon, Sarajevo, 2011. (poglavlja 5, 9, 10, 31, 32, 33, 34, 35, 36);
 - Zaimović, Azra, Alibegović Džafer: "Primjenjeni finansijski menadžment", Ekonomski fakultet u Sarajevu, Sarajevo, 2010 (poglavlje 8);
2. Pored preporučene literature, kandidati za pripremanje za polaganje stručnog ispita mogu koristiti i sljedeću literaturu:
- Mishkin, Frederic S, Stanley G. Eakins: "Financijska tržišta i institucije", MATE, Zagreb, R Hrvatska, 2005;
 - Bodie, Zvi, Alex Kane, Alan J. Marcus: "Počela ulaganja", MATE, Zagreb, R Hrvatska, 2006;
 - Van Horne, James C, John M. Wachowicz jr: "Osnove finansijskog menadžmenta", MATE, Zagreb, R Hrvatska, 2002;
 - Murphy, John J: "Tehnička analiza finansijskih tržišta", Poslovni dnevnik MASMEDIA, Zagreb, R Hrvatska, 2006;
 - Saunders, Anthony, Marcia Millon Cornett: "Financijska tržišta i institucije", Poslovni dnevnik-Masmedia, Zagreb, R Hrvatska, 2006;
 - Rini, William A: "Fundamentals of Securities Industry", McGraw-Hill, New York, USA, 2003;
 - Rovčanin, Adnan: "Upravljanje finansijama", Ekonomski fakultet u Sarajevu, Sarajevo, 2004;
 - Bodie, Zvi, Alex Kane, Alan J. Marcus: "Investments", McGraw-Hill, New York, USA, 2003;
 - Walsh, Ciaran: "Ključni pokazatelji za upravljanje preduzećem", Sinergija, Banja Luka, 2004;
 - Zakon o bankama ("Službene novine Federacije BiH", br. 39/98, 32/00, 48/01, 41/02, 58/02, 13/03 i 28/03);
 - Zakon o deviznom poslovanju ("Službene novine Federacije BiH", br. 44/98).

III. ORGANIZACIJA STRUČNOG ISPITA

1. Stručni ispit za sticanje dozvole za poslove brokera i stručni ispit za sticanje dozvole za poslove investicijskog savjetnika/menadžera organizuje Komisija za vrijednosne papira Federacije BiH.
2. Stručni ispiti se obavljaju u prostorijama Komisije, u Sarajevu, Ćemaluša 9/2, ukoliko Komisija ne odredi drugačije.
3. Stručni ispit za sticanje dozvole za obavljanje poslova brokera i stručni ispit za sticanje dozvole za obavljanje poslova investicijskog savjetovanja/menadžera se organizuju po potrebi, u terminima koje odredi Komisija, a najmanje dva puta godišnje.
4. Stručni ispiti se obavljaju pismenim testiranjem.
5. Komisija imenuje Ispitnu komisiju posebnim rješenjem.
6. Ispitna komisija priprema ispitna pitanja koja omogućavaju precizan odgovor, priprema zadatke i vrši odabir pitanja.

7. Komisija zakazuje termin stručnog ispita i objavljuje oglas na svojoj web stranici (www.kompv.gov.ba).

IV. POSTUPAK POLAGANJA STRUČNOG ISPITA

1. Stručnom ispitu za sticanje dozvole za poslove brokera mogu pristupiti kandidati koji su ispunili uslove propisane zakonom i ovim Pravilnikom.
2. Stručnom ispitu za sticanje dozvole za obavljanje poslova investicijskog savjetnika/menadžera mogu pristupiti kandidati koji su ispunili uslove propisane zakonom i ovim Pravilnikom.
3. Kandidat je dužan najkasnije tri dana prije datuma za koji je stručni ispit zakazan podnijeti pismenu prijavu na obrascu Komisije, te priložiti, zakonom i aktima Komisije, propisane priloge.
4. Uz prijavu kandidat prilaže uvjerenje o završenoj obuci kojom se pripremio za ispit, ukoliko je istu završio.
5. Komisija obavještava kandidate, koji su ispunili uslove za polaganje stručnog ispita da mogu pristupiti polaganju stručnog ispita. Kandidate, koji nisu ispunili uslove za polaganje stručnog ispita Komisija, uz obrazloženje, obavještava da ne mogu polagati stručni ispit dok ne otklone uočene nedostatke. Obavještavanje kandidata vrši se objavom na web stranici Komisije, putem e-maila ili telefonom.
6. Sekretar Ispitne komisije je odgovoran za administrativni rad za potrebe Ispitne komisije: prikupljanje i arhiviranje prijava, provjeru formalne ispravnosti prijava, vođenje zapisnika sa stručnog ispita, formiranje dosjea svakog od kandidata, te druge poslove po nalogu Ispitne komisije. Dosje i kandidata se čuvaju odvojeno od ostatka arhive Komisije.
7. Rezultati stručnog ispita se vrednuju tako da:
 - svaki odgovor na pitanje kao i odgovor na zadatke koji se sastoje od zaokruživanja tačnog odgovora, nosi 1 bod,
 - zadatak koji nema tačan odgovor ali ima tačan postupak izrade, nosi 2 boda,
 - tačno rješenje zadatka sa tačnim postupkom izrade, nosi 3 boda.

Stručni ispit je položio kandidat koji ostvari najmanje 2/3 bodova po svakom predmetu.

Ukoliko kandidat koji polaže brokerski ispit nije zadovoljio kriterij prolaznosti na jednom predmetu unutar ispita, na slijedećem ispitnom roku ima pravo ponovno polagati samo taj predmet.

Ukoliko kandidat koji polaže ispit za investicijskog savjetnika/menadžera ima položen brokerski ispit i nije zadovoljio kriterij prolaznosti na jednom predmetu unutar ispita, na slijedećem ispitnom roku ima pravo ponovno polagati samo taj predmet.

Ukoliko kandidat koji polaže ispit za investicijskog savjetnika/menadžera nije zadovoljio kriterij prolaznosti na jednom ili na dva predmeta unutar ispita, na slijedećem ispitnom roku ima pravo ponovno polagati samo predmete koje nije zadovoljio.

8. Kandidatu koji je položio stručni ispit Komisija, na osnovu izvještaja Ispitne komisije, izdaje uvjerenje o položenom stručnom ispitu.

Predsjednik
Komisije za vrijednosne papire
Federacije Bosne i Hercegovine

mr Hasan Čelam